

2. Таланов Ю. Ю. Актуальні проблеми сурогатного материнства в законодавстві України // Вісн. Харків. Нац. ун-ту внутр. справ. – Х., 2012. – Вип. 1. – С. 360-369.
3. Явор О. А. Правові аспекти сурогатного материнства // Універсальні наукові записки. – 2012. – № 4. – С. 127-133.
4. Оніщенко О.В. Сурогатне материнство в Україні та за кордоном: порівняльно-правовий аспект / О. В. Оніщенко, П. Ю. Козіна // Юридичний вісник. – 2015. – № 3 (36). – С. 102–108.

Негра Дар'я Олександрівна,
студентка 3 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – асистент Спасова К.І.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОДНОГО З ПОДРУЖЖЯ (ДРУЖИНИ): ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

На сучасному етапі розвитку України проблема рівності статей, чи гендерної рівності, є однією з найменш вивчених в рамках права. Важливим при дослідженні цієї проблематики є аналіз історичного аспекту правового статусу дружини в подружжі, оскільки, вплив різних політичних, економічних і соціальних змін на правове становище чоловіка і дружини в шлюбі завжди носило неоднозначний характер і проявлялося в диференційованому підході до реалізації їхніх прав і свобод.

Перш за все, дослідження правового статусу дружини варто розпочати із його витоків – з дохристиянських часів. Цей період характеризується обмеженістю прав дружини, оскільки остання не вступала самостійно у правове життя, не мала повного спектру прав й часто була так званим «інвентарем» чоловіка, перебувала у його власності. Більше того, жорстокість тогочасних звичаїв, що виступали регулятором сімейних відносин, давали змогу чоловікові вбити дружину за подружню зраду, нерідкими були й випадки спалення дружини разом із чоловіком після смерті останнього. Не дивлячись на всю складність правового статусу дружини в окреслений період, вона могла бути ініціатором розлучення у випадку особистого звернення до архонта та надання доказів для обґрунтованості своїх вимог. При цьому, як стверджує Соловійова В., у разі розлучення дружина відсилалася до батьківського дому з поверненням її приданого [3, с. 24].

Початок Х ст. ознаменував покращення правового статусу дружини в подружжі, оскільки вона здобула особисті права та стала дієздатним членом

суспільства, не останню роль в цьому зіграло зародження на землях Київської Русі християнства. Так, перш за все, для вступу в шлюб потрібна була згода жінки, а в шлюбі дружина мала право зберігати за собою частину спільного з чоловіком майна. У випадках відсутності дітей, хвороби та неузгодженості в подружньому житті дружина мала право вимагати розлучення. Окрім позитивних зрушень правового статусу дружини, остання зобов'язувалась супроводжувати свого чоловіка під час відбуття покарання за вчинені ним злочини; крім того, дружина могла бути проданою в рабство за чоловікові борги.

В період дії магдебурзького права, як відмітив Кобилецький М., «дружина володіла обмеженою правоздатністю та дієздатністю, а її інтереси, та інтереси спільних дітей представляв лише чоловік» [3, с. 57].

Значно покращилось правове становище дружини за часів козацтва: вона користувалась повагою та мала широкі особисті права. Так, як стверджують Шапенко Л.О. та Капустяк І.О., «дружина знаходилась на одному рівні із своїм чоловіком, могла брати участь у його справах та здійснювати вплив на їхнє вирішення, мала право бути присутньою та втручатись у розмову чоловіків. Як приклад цьому, можна навести норми Литовського статусу, якими встановлювалися «нав'язка» за поранення жінки і «головщина» за її вбивство, які стягувалися в такому ж обсязі, як і за чоловіків» [6, с. 42].

З утратою української незалежності в середині XVIII ст., правове становище дружини було обмежено головуванням чоловіка та його обов'язком дбати про сімейний добробут. Зокрема, щодо дружини могла бути застосована фізична сила з метою «повчання», вона мала коритися своєму чоловікові як главі сімейства та безумовно допомагати йому у разі потреби. Варто зазначити, що для урівноваження прав та свобод подружжя, тогочасний законодавець зобов'язував чоловіка любити, поважати, вибачати недоліки та полегшувати немочі дружини. Однак, на практиці вони за часту не виконувались. Також, дружині надавалися всі права та переваги, пов'язані зі станом її чоловіка, вона іменувалася за його званням, та не втрачала цього у випадку вчинення чоловіком злочину.

В майновому плані правоздатність дружини значно обмежувалась, зокрема, як вказують Шапенко Л.О. та Капустяк І.О., «вони не могли без згоди чоловіка зобов'язуватися векселями, вступати в договір найму та успадковували лише 1/7 нерухомості та 1/14 рухомого майна свого чоловіка» [6, с. 43].

Створення СРСР із його основною тезою про рівність громадян значним чином посприяло утвердженню рівності у сімейних відносинах

подружжя. Прикладом цьому є Кодекс законів про шлюб та сім'ю, в ст. 3 якого закріплювалась рівноправність жінки і чоловіка в сімейних відносинах. Разом з тим, як підмітив Петrenchенко С., «де-юре в радянському суспільстві був закріплений принцип рівності прав жінок та чоловіків, проте де-факто особисті права жінок, в основному сімейні, значно обмежувалися через популярну тоді комуністичну ідеологію» [5, с. 121].

Процес демократизації українського суспільства, який розпочався після здобуття незалежності впроваджує в Україні нові підходи для викорінення нерівності та подальшої гармонізації правового статусу подружжя. Так, в ст. 51 Конституції України вказано, що кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї. [1] Крім того, розділ 2 Сімейного кодексу України своїми нормами максимально утверджує рівність чоловіка та дружини в шлюбі, визнає за кожним з них як спільні, так і особисті майнові та немайнові права та обов'язки [2].

Таким чином, підсумовуючи всі вищезазначені положення, слід зробити висновок, що правовий статус дружини протягом всього часу свого існування був різним, однак, постійно покращувався, у порівнянні з попередніми періодами, що в кінцевому рахунку призвело до утвердження фактичної та юридичної рівності в часи української незалежності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996 . – № 30. – Ст. 141
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III// Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – Ст.135
3. Історія держави і права України : підручник / [С. Гусарєв, В. Антошкіна, О. Сердюк та ін.]; за ред. д-ра істор. наук, проф. В. Соловйової. – Донецьк : Юго-Восток, 2014. – 535 с.
4. Кобилецький М. Правовий статус жінки за магдебурзьким правом / М. Кобилецький // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2013. – Випуск 58. – С. 55–61
5. Петrenchенко С. Права жінок у ХХІ столітті: історико-правовий аспект / С. Петrenchенко // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2014. – Випуск 60. – С. 117–124
6. Шапенко Л.О., Капустяк І.О. Правове становище жінки в Україні: від минулого до сучасності / Л.О. Шапенко, І.О.Капустяк //Порівняльно-аналітичне право. – 2016 .– № 1 . – С. 41-44